

**MINISTARSTVO UNUTARNJIH POSLOVA
RAVNATELJSTVO CIVILNE ZAŠTITE**

ULOGA GRAĐANA U SUSTAVU CIVILNE ZAŠTITE
i kako svojim djelovanjem možete pomoći u izgradnji sigurnijeg društva

2023.

SADRŽAJ

Predgovor.....
Uvod
1. OSNOVNA PRAVNA REGULATIVA SUSTAVA CIVILNE ZAŠTITE.....
2. PRIJETNJE.....
3. PROCJENA RIZIKA.....
4. OPERATIVNE SNAGE SUSTAVA CIVILNE ZAŠTITE.....
5. MJERE CIVILNE ZAŠTITE.....
6. GRAĐANI U SUSTAVU CIVILNE ZAŠTITE I KAKO SVOJIM DJELOVANJEM MOŽETE POMOĆI U IZGRADNJI SIGURNIJEG DRUŠTVA.....
7. POVEZNICE NA OSNOVNE UPUTE ZA POSTUPANJE U SLUČAJU IZVANREDNIH DOGAĐAJA.....
8. PRIPREMA OBITELJI ZA IZVANREDNI DOGAĐAJ.....

Predgovor

Poštovani građani,

velike nesreće i katastrofe, bilo one većih ili manjih razmjera, uzrokuju razaranja te ljudske i ekonomske gubitke, čime se i koči napredak prema održivom razvoju. Prema podacima Ureda UN-a za smanjenje rizika od katastrofa, broj katastrofa je zadnjih desetljeća širom svijeta u porastu, od čega je čak 90% katastrofa povezano s klimom i hidrometeorološkim događajima (poput požara, poplava, oluja, suša i dr.). Međutim, katastrofe nisu prirodna posljedica – uvjete za prerastanje prijetnje u katastrofu stvaramo sami, načinom na koji kao društvo i pojedinci pristupamo i upravljamo rizicima.

Upravljanje rizicima od katastrofa stoga zahtijeva razumijevanje rizika i odgovarajuće postupanje svih segmenata društva od javnog i privatnog sektora do građana. Na gotovo sve nesreće i katastrofe može se djelovati preventivno, smanjenjem rizika da se one dogode, a kako bi se otklonile ili barem umanjile posljedice po zdravlje i živote ljudi i štete na materijalnim i kulturnim dobrima te okolišu.

Međutim, ukoliko takvi izvanredni događaji ipak nastanu, treba znati na pravilan način reagirati bilo da smo u okruženju obitelji, na ulici ili na radnom mjestu. Ispravno postupanje može se postići samo znanjem i odgovarajućom pripremom čime se pridonosi otpornosti i većoj sigurnosti zajednice.

Učinkovitost sustava civilne zaštite u upravljanju rizicima u velikoj mjeri ovisi o razumijevanju rizika i postupanju svakog pojedinca, obitelji, stanovnika jedne ulice, stanara neke zgrade, pa sve do opremljenosti i osposobljenosti žurnih službi. Međutim, žurne službe možda neće uvijek stići do svakog ugroženog pojedinca ili skupine. U tom slučaju, presudno će biti znanje i postupanje svakog pojedinca tijekom nesreće, prvenstveno Vas građana.

Kako bismo olakšali Vaš doprinos jačanju otpornosti zajednice i postupanje u izvanrednim situacijama u ovom materijalu objedinili smo osnovna znanja o sustavu civilne zaštite te načine postupanja. Autori su službenici Ministarstva unutarnjih poslova - Ravnateljstva civilne zaštite. Tekst je podložan izmjenama, stoga smo otvoreni za sve Vaše prijedloge i sugestije.

Zahvaljujemo Vam na trudu i suradnji!

Ministarstvo unutarnjih poslova
Ravnateljstvo civilne zaštite

Uvod

Izvanredni događaji koji su se odvijali posljednjih godina, a tu se prvenstveno misli na pandemiju virusa, nasilne migracije ljudi, rat u Ukrajini i potrebu zbrinjavanja raseljenih osoba, stavili su pred kušnju cijelo društvo i sustav civilne zaštite. Uz sve to naša zemlja se suočila i s posljedicama dva razorna potresa. Potrebno je naglasiti da su se neki od događaja odvijali istovremeno što je još više naprezalo sve postojeće kapacitete sigurnosti i sustava civilne zaštite.

Svako društvo teži da njegovi građani posjeduju osnovna znanja o osobnoj i uzajamnoj zaštiti kako bi u određenim uvjetima mogli poduzeti elementarne mjere zaštite u okolini u kojoj žive i rade. Osim toga, solidarnost, briga o sigurnosti i neugrožavanju drugih ljudi i imovine obveza je svakog pojedinca. Jačanje sigurnosti i otpornosti gradova i zajednica na katastrofe, opravdano je s ekonomskog, gospodarskog, društvenog i ekološkog stajališta te je dio tehničke kulture svakog čovjeka i društva. Vlastiti primjer i odnos odraslih prema ovoj problematici od ključnog su značaja za ovladavanje i prihvaćanje sigurnosnih mjera kod mlađe populacije.

Iako nam se možda čini da je naše okruženje sigurno, stopostotna sigurnost ne postoji. Prijetnje su svuda oko nas. Sjetimo se nedavnih potresa u našoj zemlji i posljedica koje će trebati sanirati desetljećima. Zanemaren rizik od potresa odnosi ljudske živote, ali povećava i štete na građevinama i infrastrukturi. Stanovnici Gunje i okolnih naselja još osjećaju posljedice poplave iz 2014. godine. Pandemija virusa pokazala je također koliko je važna dobra organiziranost i opremljenost sustava domovinske sigurnosti. Posljednjih godina smo se uvjerali da prijetnje svjetskih razmjera kao što su ratni sukobi, pandemije i posljedice globalnog zatopljenja imaju učinak na sve građane i postaju svakodnevna realnost.

Potpuna sigurnost ne postoji ni u najbogatijim državama. Moderan način života, globalno prometovanje ljudi i dobara, nekontrolirana i neplanska urbanizacija, ekstremni učinci uzrokovani klimatskim promjenama, degradacija okoliša i tehnološki procesi, nose i određene rizike. Potres u Japanu uzrokovao je niz lančanih nesreća. Veliki plimni val uništio je gotovo sve na velikom prostoru. Razaranje je uzrokovalo požar u nuklearnoj elektrani, čija je posljedica bila radioaktivna kontaminacija tla, zraka i vode. U toj kompleksnoj katastrofi broj žrtava je bio ogroman, a financijska šteta nesaglediva. Cijeli niz nastalih događaja bio je uzročno – posljedično povezan, što nazivamo domino efektom. Japan je zemlja koja ulaže velika financijska sredstva (što je samo jedan od važnih čimbenika) u sigurnost svojih građana, ali se sigurnost ipak pokazuje kao relativna kategorija.

S druge strane, prema statistikama UN-ovog ureda za smanjenje rizika od katastrofa, katastrofe se češće događaju u nepripremljenim zajednicama u kojima broj žrtava može biti znatno veći nego u pripremljenim, otpornim zajednicama. Upravo zbog toga želimo da svaki građanin svojim savjesnim postupanjem utječe na izgradnju sigurnijeg i otpornijeg društva.

Naravno, treba uzeti u obzir da su prijetnje i rizici na svakom području različiti, kao i to da katastrofe nisu prirodne, već su proizvod društvenog, političkog i ekonomskog konteksta u kojem se događaju. Kako bi ih spriječili ili se što bolje pripremili za takve događaje, izrađuju se procjene rizika, odnosno procjene vjerojatnosti prerastanja utvrđenih prijetnji u velike nesreće ili katastrofe, a na temelju njih izrađuju i planovi postupanja u slučaju iznenadnog događaja (Planovi djelovanja civilne zaštite). Što bolje isplaniramo i iskoordiniramo djelovanje u izvanrednim situacijama to će posljedice po ljude i okoliš biti manje i prihvatljivije.

Više Zakona, dokumenata i podzakonskih propisa regulira problematiku sustava civilne zaštite, a zajedno s pripadajućim smjernicama i uputama dostupni su na web stranici Ravnateljstva civilne zaštite. Sva pravna stečevina Europske unije iz područja civilne zaštite i zaštite okoliša implementirana je u hrvatsko zakonodavstvo.

Kroz događaje koji su obilježili prošle godine, može se vidjeti kako su u sustav civilne zaštite uz operativne snage sustava civilne zaštite, angažirane i brojne druge institucije i pojedinci: znanstvena zajednica sa svojim idejama i znanjem, jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave kroz sufinanciranje i organiziranje snaga civilne zaštite te brojne udruge koje sudjeluju u edukaciji, osposobljavanju i osvještavanju građana o rizicima i prijetnjama.

MEĐUNARODNI ZNAK CIVILNE ZAŠTITE

1. OSNOVNA PRAVNA REGULATIVA SUSTAVA CIVILNE ZAŠTITE

Organiziranje i djelovanje sustava CZ u Republici Hrvatskoj temelji se na Ustavu Republike Hrvatske, Zakonu o sustavu civilne zaštite i pripadajućim podzakonskim propisima. Potrebno je spomenuti i Procjenu rizika od katastrofa i Državni plan djelovanja civilne zaštite za područje Republike Hrvatske te dokumente nižih razina.

Zakon o sustavu domovinske sigurnosti

Ovim se Zakonom, radi sustavnog upravljanja sigurnosnim rizicima od važnosti za nacionalnu sigurnost i djelovanja u krizama, uspostavlja sustav domovinske sigurnosti. Njime se uređuje koordinirano djelovanje tijela sustava domovinske sigurnosti te provedba aktivnosti i zadaća iz njihovih nadležnosti, a odnose se na upravljanje sigurnosnim rizicima i djelovanje u krizama.

Zakon o sustavu civilne zaštite

Zakon o sustavu civilne zaštite uređuje sustav i djelovanje civilne zaštite; prava i obveze tijela državne uprave, jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave, pravnih i fizičkih osoba; osposobljavanje za potrebe sustava civilne zaštite; financiranje civilne zaštite; upravni i inspekcijski nadzor nad provedbom i druga pitanja važna za sustav civilne zaštite. Vlada RH rukovodi djelovanjem sudionika u sustavu civilne zaštite u katastrofama uz potporu Stožera CZ RH.

Sustav civilne zaštite ustrojen je na lokalnoj, područnoj (regionalnoj) i državnoj razini, a povezuje resurse i sposobnosti sudionika, operativnih snaga i građana u jedinstvenu cjelinu radi smanjenja rizika od katastrofa, pružanja brzog i optimalnog odgovora na prijetnje i opasnosti nastanka te ublažavanja posljedica velike nesreće i katastrofe.

Definicija civilne zaštite:

Civilna zaštita je sustav organiziranja sudionika, operativnih snaga i građana za ostvarivanje zaštite i spašavanja ljudi, životinja, materijalnih i kulturnih dobara i okoliša u velikim nesrećama i katastrofama te otklanjanje posljedica terorizma i ratnih razaranja.

Za razliku od djelovanja sustava civilne zaštite u izvanrednim situacijama kada se provode operativne aktivnosti i prateće mjere, redovno djelovanje sustava civilne zaštite provodi se putem pripremnih aktivnosti (preventivnih i planskih) te razvoja i jačanja *spremnosti* sudionika i operativnih snaga sustava civilne zaštite. *Aktivnosti* se poduzimaju *mjerama* civilne zaštite kako bi se izbjegle, smanjile ili otklonile posljedice prirodnih, tehničko-tehnoloških i ekoloških nesreća te ratnih djelovanja.

Aktivnosti u sustavu civilne zaštite:

- ✓ pripremnih aktivnosti (koje se provode kao preventivne i planske aktivnosti u okviru redovne djelatnosti sudionika sustava civilne zaštite),
- ✓ operativne aktivnosti (koje se provode u rasponu od ranog upozoravanja, pripravnosti do reagiranja).

Mjere i aktivnosti u sustavu civilne zaštite provode sljedeći **sudionici**:

- Vlada Republike Hrvatske
- Ministarstvo unutarnjih poslova kao tijelo državne uprave nadležno za poslove civilne zaštite
- tijela državne uprave i druga državna tijela
- Oružane snage Republike Hrvatske i policija
- jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave.

Operativne snage sustava civilne zaštite su:

- stožeri civilne zaštite
- operativne snage vatrogastva

- operativne snage Hrvatskog Crvenog križa
- operativne snage Hrvatske gorske službe spašavanja
- udruge od značaja za sustav civilne zaštite
- postrojbe i povjerenici civilne zaštite
- koordinatori na lokaciji
- pravne osobe u sustavu civilne zaštite.

Državni plan djelovanja civilne zaštite

Državni plan djelovanja civilne zaštite izrađen je na temelju Procjene rizika od katastrofa za Republiku Hrvatsku. Državni plan je okvir za planiranje djelovanja svih sudionika civilne zaštite u katastrofama i velikim nesrećama.

Državni plan donosi se na strategijskoj razini i služi za izradu planova djelovanja civilne zaštite na operativnim i taktičkim razinama kao i za izradu standardnih operativnih postupaka. Njime se razrađuju načela djelovanja operativnih snaga sustava civilne zaštite i drugih resursa cjelovitog i integriranog nacionalnog sustava CZ te upravljanje u slučaju prirodnih i tehnoloških katastrofa i velikih nesreća. Planom se definiraju odnosi i suradnja te usklađuje planiranje i provođenje mjera zaštite i spašavanja na svim razinama, od lokalne do državne razine.

Plan djelovanja civilne zaštite JLP(R)S

Plan djelovanja sustava CZ jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave izrađuje se za potrebe djelovanja kapaciteta sustava civilne zaštite na razini općine, grada i županije. Sastoji se od općeg dijela i posebnih dijelova.

Opći dio sadrži:

- upozoravanje,
- pripravnost,
- mobilizaciju (aktiviranje), djelovanje i narastanje operativnih snaga sustava CZ,
- opis područja odgovornosti nositelja izrade plana,
- grafički dio.

Posebni dijelovi Plana sadrže razradu operativnog djelovanja sustava CZ tijekom reagiranja u velikim nesrećama i katastrofama.

2. PRIJETNJE

Prirodne – iako se smatra da nastaju bez utjecaja čovjeka, prilagođavanje prostora u kojem živimo može znatno utjecati na njihove razmjere i učinak. Prijetnje kao što su poplave, rušenje građevina u potresu, ekstremni vremenski uvjeti, klizišta, šumski požari, epidemije, pandemije, itekako mogu imati velike posljedice uslijed neplanske izgradnje, neprovođenja mjera prevencije i nepoštivanja propisa.

Tehničko-tehnološke - nastaju isključivo djelovanjem čovjeka, odnosno uzrokuje ih neposredno čovjek svojim djelovanjem (nesreće u prometu, pucanje nasipa, nuklearna i radiološka nesreća, nesreće s opasnim tvarima).

3. PROCJENA RIZIKA

Na prijetnje, odnosno nesreće i katastrofe utječe mnogo čimbenika. Ti čimbenici su promjenjivi kroz određeno vrijeme i nalaze se u složenoj međuovisnosti. Kako bi rizike bolje razumjeli i pripremili se, procjenjujemo vjerojatnost i prihvatljivost prerastanja prepoznate prijetnje u katastrofu. Vlada Republike Hrvatske donijela je Procjenu rizika na temelju odredbe Zakona o sustavu civilne zaštite. Kako bi sustav civilne zaštite učinkovito djelovao, prvi korak je izrada procjene rizika na određenom prostoru. Nakon što procjena utvrdi najrizičnije elemente, izrađuje se plan djelovanja u velikim nesrećama i katastrofama.

VAŽNO

Za našu zemlju napravljena je procjena za 16 rizika. Tri su rizika koja mogu uzrokovati najveće negativne učinke po ljude i sve što nas okružuje: **potres, poplava i šumski požari**. Rizike smanjujemo određenim mjerama. Primjerice, kvalitetnijom i planskom izgradnjom građevina smanjujemo rizik od stradavanja ljudi u potresu. Izgradnjom nasipa smanjujemo rizik po ljude i štete od poplava. Širenjem urbanih zelenih površina smanjujemo rizik od poplava i ekstremnih temperatura. Provođenjem preventivnih mjera u šumama smanjujemo rizik šteta od šumskih požara.

Dosljednim provođenjem odgovarajućih mjera smanjujemo rizike (vjerojatnosti) prerastanja prijetnji u katastrofe i to nazivamo akronimom SROK - **SMANJENJE RIZIKA OD KATASTROFA**. SROK je preduvjet za ostvarenje održivog razvoja, sigurnijeg okruženja i uključuje sudjelovanje i suradnju svih dijelova društva.

Vjerojatnost nastanka potresa ili nuklearne nesreće iznimno je mala, ali njihove posljedice mogu biti katastrofalne. S druge strane, vjerojatnost nastanka ekstremnih temperatura je iznimno velika, ali posljedice mogu biti relativno male. Riječi „*relativno male*“ znače da ipak domino-efektom mogu uzrokovati niz drugih prijetnji i učinaka (požare, suše, smanjenje prinosa u poljoprivredi, razmnožavanje štetnika i bolesti bilja, zaslanjenje kopna, povećanje broja umrlih osoba kod ugroženijeg dijela populacije, itd.) Kao primjer se može navesti toplinski val u ljeto 2003. godine kada je diljem Europe od posljedica topline umrlo 70 000 ljudi. Samo u Francuskoj je zabilježeno 15 000 umrlih, a uglavnom se radilo o starijim, bolesnim i nemoćnim osobama koje nisu imali mogućnost zaštite od vrućine. Nadalje, toplinski val je uzrokovao i dugotrajnu sušu koja je ugrozila proizvodnju hrane što na kraju ima višestruke učinke na živote ljudi.

Portal SROK

Smanjenje rizika od katastrofa podrazumijeva djelovanje na svim elementima rizika od katastrofa: ukoliko se prijetnja ne može otkloniti, radi se na ublažavanju negativnih posljedica prijetnje smanjenjem ranjivosti ljudi, imovine i okoliša te smanjenjem njihove izloženosti prepoznatoj prijetnji. Sve dodatne informacije u svezi SROK-a, možete pronaći na web stranici Ravnateljstva civilne zaštite:

<https://zeos.mup.hr/portal/apps/MapJournal/index.html?appid=b2a4a2e18877401f97891ee8010b1a52>

4. OPERATIVNE SNAGE SUSTAVA CZ

Mjere i aktivnosti u sustavu CZ provode sljedeće operativne snage:

- a) stožeri civilne zaštite,
- b) operativne snage vatrogastva,
- c) operativne snage Hrvatskog Crvenog križa,
- d) operativne snage Hrvatske gorske službe spašavanja,
- e) udruge od interesa za sustav CZ,
- f) postrojbe i povjerenici civilne zaštite,
- g) koordinatori na lokaciji,
- h) pravne i fizičke osobe u sustavu civilne zaštite.

Stožeri civilne zaštite

Stožeri civilne zaštite osnovani su na državnoj razini, razini područne (regionalne) samouprave i na razini lokalne samouprave i predstavljaju stručna, operativna i koordinacijska tijela za provođenje mjera i aktivnosti civilne zaštite u velikim nesrećama i katastrofama. Stožer prikuplja i obrađuje informacije ranog upozoravanja o mogućnosti nastanka velike nesreće i katastrofe, razvija Plan djelovanja sustava civilne zaštite na svom području, upravlja reagiranjem sustava civilne zaštite, obavlja poslove informiranja javnosti i predlaže donošenje odluke o prestanku provođenja mjera i aktivnosti u sustavu civilne zaštite. U Republici Hrvatskoj djeluje 542 stožera civilne zaštite u kojima je ukupno 5.189 članova.

Vatrogastvo

U velikim nesrećama i katastrofama operativne snage vatrogastva temeljna su operativna snaga sustava CZ. Profesionalne vatrogasne postrojbe djeluju 0–24 i pozivaju se na broj 193 ili 112. U manjim gradovima i općinama djeluju dobrovoljne vatrogasne postrojbe, a samo neke od njih imaju stalno dežurstvo 0–24. Djelatnost vatrogastva propisana je Zakonom o vatrogastvu.

Hrvatski Crveni križ

Hrvatski Crveni križ (HCK) djeluje u Republici Hrvatskoj kao neprofitna pravna osoba. Područje djelovanja Hrvatskog Crvenog križa uređeno je posebnim zakonom. U velikim nesrećama i katastrofama HCK je temeljna operativna snaga sustava civilne zaštite. Mnogi naši građani uključeni su kao dobrovoljci u društva crvenog križa i pružaju pomoć građanima kad je to potrebno (podjela hrane i odjeće, prikupljanje pomoći za ugrožene, priprema prehrane i smještaja za evakuirane osobe, logistika itd).

Hrvatska gorska služba spašavanja

Hrvatska gorska služba spašavanja (HGSS) je neprofitna pravna osoba čije je djelovanje u Republici Hrvatskoj uređeno posebnim zakonom. HGSS je također temeljna operativna snaga sustava CZ u velikim nesrećama i katastrofama, a osnovna djelatnost je spašavanje i zaštita ljudskih života u planinama, na nepristupačnim područjima i u drugim izvanrednim okolnostima.

Postrojbe civilne zaštite

Sukladno procjeni rizika, jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave osnivaju postrojbe civilne zaštite opće namjene i specijalističke postrojbe. *Postrojbe opće namjene* obavljaju jednostavne zadaće u velikim nesrećama na području njihove nadležnosti (pomoć u izgradnji improviziranih nasipa, zbrinjavanje ljudi, podizanje i uređenje šatorskih naselja, logistika itd). *Specijalističke postrojbe* osniva JPL(R)S, a obavljaju zadaće po svakoj pojedinoj mjeri civilne zaštite.

Državne intervencijske postrojbe civilne zaštite

Državne intervencijske postrojbe civilne zaštite osnovane su kao operativna snaga MUP-a za djelovanje na području Republike Hrvatske i u međunarodnim aktivnostima. Sastoje se od profesionalnog i pričuvnog dijela. S obzirom na specijalnost, postoje intervencijske postrojbe CZ za spašavanje iz ruševina, spašavanje i radove na vodi, KBRN¹ zaštitu te postrojbe za logističku i tehničku potporu.

¹ KBRN zaštita– kemijsko, biološka, radiološka, nuklearna zaštita

Oružane snage

Uloga Oružanih snaga u pružanju pomoći civilnim institucijama iskazuje se kroz pružanje potpore putem kapaciteta i sposobnosti koje civilne institucije ne posjeduju. U slučajevima velikih nesreća i katastrofa, Oružane snage svojim kapacitetima i specifičnim sposobnostima ojačavaju redovne snage kada civilni kapaciteti i sposobnosti nisu dostatni.

Policija

Policija je središnja služba Ministarstva unutarnjih poslova koja obavlja određene poslove propisane zakonom, tzv. policijske poslove. U velikim nesrećama i katastrofama, uloga policijskih snaga je osiguravanje mjesta nesreće, osiguravanje javnog reda i mira tijekom evakuacije i na mjestima prihvata i zbrinjavanja stanovništva, pomoć u evakuaciji i spašavanju, osiguranje prometnica (putova evakuacije), identifikacija žrtava itd.

Hrvatski zavod za hitnu medicinu

Zakon definira Hrvatski zavod za hitnu medicinu kao krovnu profesionalnu zdravstvenu instituciju koja stvara doktrinu u hitnoj medicini, predlaže, planira, prati i analizira mjere hitne medicinske pomoći.

Udruge od interesa za sustav CZ

Udruge koje nemaju javne ovlasti, a od interesa su za sustav CZ (npr. kinološke djelatnosti, podvodne djelatnosti, radio-komunikacijske, zrakoplovne i druge tehničke djelatnosti), pričuvni su dio operativnih snaga sustava CZ. Provode pojedine mjere i aktivnosti sustava CZ za koje su osposobljeni i nadležni. Na taj način nadopunjuju sposobnosti temeljnih operativnih snaga i specijalističkih i intervencijskih postrojbi CZ. Uključuju se sukladno odredbama Zakona o sustavu civilne zaštite i planovima djelovanja civilne zaštite u JLP(R)S².

² JLP(R)S - jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave

Pravne osobe u sustavu civilne zaštite

U slučaju prijetnje, nastanka i posljedica velikih nesreća i katastrofa, pravne osobe (osobito one u većinskom vlasništvu RH) koje su odlukom nadležnog središnjeg tijela državne uprave i odlukama izvršnih tijela JLP(R)S određene kao operativne snage sustava CZ, dužne su izraditi operativni plan o načinu organiziranja provedbe mjera i aktivnosti u sustavu CZ. Na taj način moguće je prije ili tijekom izvanrednih događaja angažirati građevinsku operativu za spašavanje, osigurati hranu i medicinski materijal, pojačati robne zalihe, osigurati prometne tokove, zbrinuti veći broj ljudi i životinja itd.

5. MJERE CIVILNE ZAŠTITE

Mjere civilne zaštite se planiraju, pripremaju i provode da bi se izbjegle, smanjile ili otklonile posljedice prirodne, tehničko-tehnološke i ekološke nesreće te ratnih djelovanja u područjima gdje ljudi žive i rade. Provedba svih navedenih mjera vezana je za složene postupke i procedure. Mjere civilne zaštite su:

- uzbunjivanje i obavješćivanje,
- evakuacija,
- zbrinjavanje,
- sklanjanje,
- spašavanje,
- prva pomoć,
- KBRN zaštita,
- asanacija (humana, animalna, asanacija terena),
- zaštita životinja i namirnica životinjskog porijekla
- zaštita bilja i namirnica biljnog porijekla.

Sustav javnog uzbunjivanja

Informiranje stanovništva provodi se putem sustava za rano upozoravanje i upravljanje krizama (akronim SRUUK). U slučaju nastanka prijetnje ili izvanrednog događaja, sve osobe koje se zateknu na tom području, mogu na svoje mobilne uređaje dobiti poruku upozorenja o potencijalnim opasnostima i rizicima za živote i zdravlje ljudi, materijalna dobra ili okoliš. Uz obavijest, poruka može sadržavati i mjere koje je hitno potrebno poduzeti. Poruke upozorenja mogu primati svi korisnici mobilnih telefona na ugroženom području Republike Hrvatske te strani korisnici u roamingu.

Sustav za uzbunjivanje putem sirena koristi se kod prijetnji od poplava, požara, nuklearnih nesreća, nesreća koje uključuju opasne tvari, popuštanja akumulacijskih brana, ratnih opasnosti i terorističkog djelovanja. Odluku o uzbunjivanju stanovništva putem sirena, oglašavanjem znaka neposredne opasnosti ili upozorenja na nadolazeću opasnost s priopćenjem za stanovništvo donosi župan, odnosno gradonačelnik ili načelnik općine, a u slučaju njihove odsutnosti ili spriječenosti načelnik stožera CZ (županije, grada, općine).

Redovno ispitivanje ispravnosti sustava javnog uzbunjivanja provodi se svake prve subote u mjesecu u 12:00 sati oglašavanjem znaka „prestanak opasnosti“. U slučajevima nesreća s opasnim tvarima u naseljenom mjestu kada je bitno što brže reagirati, uz uključivanje

propisanog znaka za uzbunu, upozorenja i upute građanima davat će i osobe sa javnim ovlastima (policija i vatrogasci).

ZNAKOVI ZA UZBUNJIVANJE

<p style="text-align: center;">Upozorenje na nadolazeću opasnost</p> 	<p>Uključite radio ili TV prijamnik! Poslušajte priopćenje o vrsti nadolazeće opasnosti i mjerama koje je potrebno poduzeti! Poduzmite mjere zaštite koje će vam pomoći u pripremi za opasnost.</p>
<p style="text-align: center;">Neposredna opasnost</p> 	<p>Uključite radio ili TV prijamnik! Poslušajte priopćenje o vrsti opasnosti i mjerama koje je potrebno poduzeti! Žurno poduzmite mjere zaštite iz priopćenja!</p>
<p style="text-align: center;">Prestanak opasnosti</p> 	<p>Možete prestati provoditi mjere zaštite iz priopćenja. U slučaju potrebe, pomozite u akcijama spašavanja koje provode snage zaštite i spašavanja. Znak se upotrebljava i za potrebe ispitivanja ispravnosti i razvoja sustava za uzbunjivanje.</p>
ZNAK ZA UZBUNJIVANJE VATROGASNIH POSTROJBI I DRUGIH SNAGA ZAŠTITE I SPAŠAVANJA	
<p style="text-align: center;">Vatrogasna uzbuna</p> 	<p>Ostanite mirni! Znak za uzbunjivanje odnosi se na pripadnike vatrogasnih i drugih postrojbi zaštite i spašavanja koje odmah trebaju postupiti sukladno utvrđenim planovima.</p>

<https://civilna-zastita.gov.hr/znakovi-za-uzbunjivanje/143>

Evakuacija je postupak planiranog i organiziranog premještanja stanovništva s ugroženog na neugroženo područje. Evakuacija podrazumijeva i zbrinjavanje evakuiranog stanovništva. Evakuaciju može zapovjediti ovlaštena osoba iz žurne službe (voditelj vatrogasne intervencije), a kada se proglašava velika nesreća i nadležni stožeri CZ, odnosno izvršno tijelo JLP(R)S. Bitno je naglasiti da je svaka evakuacija jako složen postupak, dosta je teško provediva te ovisi o mnogo čimbenika. Planiranje, organiziranje i provođenje evakuacije obavlja se sukladno Planovima djelovanja civilne zaštite. Planom se utvrđuju mjesta za prihvata i smještaj evakuiranih građana, životinja i materijalnih dobara. Na sastancima stožera CZ utvrđuju se prostori evakuacije, a to mogu biti (ovisno o situaciji) sportska igrališta i dvorane, školske zgrade, vojarne i slično.

Evakuacija se najčešće provodi u uvjetima kada se nesreća već dogodila ili je poprimila takve razmjere da ozbiljno ugrožava živote ljudi i njihovu imovinu. Ponekad se provodi i u slučaju prijetnje, primjerice prijetnja popuštanja nasipa. Kao mjera civilne zaštite, evakuacija je odgovornost JLP(R)S, odnosno njihovih čelnika. U slučaju da intenzitet izvanrednog događaja prelazi sposobnosti općine ili mjesnog odbora ili je zahvaćen mnogo veći prostor, koordinaciju i upravljanje provođenja evakuacije preuzima županija. Odluku o provođenju evakuacije donosi izvršno tijelo JLP(R)S, a njome se utvrđuju i prioritetne kategorije stanovništva. U provođenje evakuacije uključuju se sa svojim resursima sve ostale neophodne službe: zdravstvo i socijalna skrb, crveni križ, veterinari, policija, vojska i prijevoznike tvrtke.

Zbrinjavanje

Zbrinjavanje osoba koje se evakuiraju podrazumijeva osiguranje boravka, prehrane i najnužnije zdravstvene skrbi. Boravak evakuiranih osoba mora se organizirati u sigurnim građevinama i prostorima, a to mogu biti škole, sportske dvorane, kontejneri, šatori i slično. Zbrinjavanje se provodi po prioritetima tako da prednost imaju djeca, stariji i nemoćni, bolesni, osobe s invaliditetom, majke s malodobnom djecom i trudnice. Ne treba zaboraviti i organizaciju cjelokupne logistike, sanitarnih uvjeta, informiranja, psihološke i socijalne pomoći.

6. GRAĐANI U SUSTAVU CIVILNE ZAŠTITE I KAKO SVOJIM DJELOVANJEM MOŽETE POMOĆI U IZGRADNJI SIGURNIJEG DRUŠTVA

Kako smo već naglasili, otpornost društva i učinkovita zaštita počinju već od svakog pojedinca. Najotpornija su ona društva koja su u zaštitu i spašavanje uključila cijelo stanovništvo, od vrtićke dobi nadalje. Ta društva ne računaju puno na pomoć izvana nego se oslanjaju na svoje ljude i resurse. Kao učinkovite primjere možemo navesti organizacije u Švicarskoj i Japanu. Primjerice, u Švicarskoj postoje opremljena skloništa za sklanjanje cjelokupnog stanovništva, a posebna pozornost se poklanja edukaciji građana za djelovanje u slučaju nesreća. Bolnice, škole, vrtići i ostale građevine imaju opremljena skloništa, obavljaju se vježbe i edukacije u smislu samopomoći i pružanja pomoći drugima.

Preporuke za održavanje i opremanje „Skloništa osnovne zaštite“ koja se nalaze u stambenim, stambeno-poslovnim ili poslovnim građevinama, te javnih skloništa:

[Ravnateljstvo civilne zaštite - Upute za građane \(gov.hr\)](http://gov.hr)

Upoznajte se s rizicima u svom okruženju i načinom djelovanja

Kada naglo nastane neka veća nesreća, žurne službe nisu u mogućnosti odmah „pokriti“ cijelo područje i svakome pružiti pomoć. Zato je bitna organizacija koja počinje od svakog pojedinca, a to podrazumijeva educiranje i svijest da pomažući drugima pomažemo i sebi. Analize pokazuju da tijekom nekih nesreća najbržu pomoć pružaju ljudi koji se nađu u blizini. To su obično naši susjedi i osobe koje žive u okolici. Primjeri za to su nagle poplave, jake oborine (snijeg, kiša) te uzajamna pomoć ljudi koji tu žive. Prilikom urušavanja građevina opet dolazi do izražaja međusobna pomoć najbližih ljudi. Nakon nekih događaja kao što su jake kiše i mnogo potopljenih podruma, vrlo je teško dobiti operatere na broj 112 ili 193, budući da zaprimaju jako velik broj poziva gdje je pomoć prioritarnija. Osim toga i promet privremeno

može biti onemogućen ako su prometnice neprohodne (izvrnuta stabla, pali električni vodovi i slično). U takvim uvjetima dobro je znati i moći djelovati samostalno i tada dolazi do značaja poznavanje rizika na vašem području i pripremljenost svakog pojedinca za postupanje.

Primjerice, ako živite na otoku gdje je ljeti i u sušnim periodima povećan rizik od šumskih požara ili požara raslinja, pripremite sebe i svoju obitelj za djelovanje u takvim uvjetima. Isto pravilo važi za područja gdje je povećan rizik od nastanka poplava ili naglih bujica. Svaki građanin može djelovati **preventivno i operativno**. Pojam preventive ili prevencije je jako širok. Prevenciju sagledavamo u smislu djelovanja koje je usmjereno na poduzimanje konkretnih mjera za sprječavanje nastanka nesreća i jačanje svijesti građana. Preventivno djelovanje u našem okruženju povećava sigurnost naše djece, imovine i okoliša. Preventivnim pristupom svakom problemu povećavamo i kvalitetu našeg života. Uvjeti građenja i čvrstoća naših građevina štiti nas od potresa i posljedica požara, vatrogasni aparati namijenjeni su za korištenje svim građanima kao i hidrantska mreža i oprema.

Uključite se u djelovanje i izgrađujte sigurnije i otpornije društvo

Građani i volonteri imaju veliki značaj u sustavu civilne zaštite. Volonteri su osobe koje žele pružiti pomoć i to rade bez naknade u svoje slobodno vrijeme. Već smo naveli kako u slučaju neke nagle nesreće veliki značaj imaju osobe koje se nađu u okruženju, a nisu izravno ugrožene. Zabilježeni su mnogi slučajevi da su bliži ili dalji susjedi pomogli u rješavanju nekog događaja prije nego su došle žurne službe: pružili su prvu pomoć, izbacili osobe iz ruševine, sklonili ljude u sigurnu građevinu, ispumpali vodu iz podruma, pogasili početni požar, itd.

Iskustva iz nesreća ukazuju na potrebu organiziranog dobrovoljnog rada, uključivanjem u rad neke od organizacija. Djelovanje je regulirano zakonom, a sve detaljnije informacije u svezi vašeg angažmana možete dobiti u Područnom uredu/sluzbi civilne zaštite u vašoj županiji. U vašim gradovima i općinama uvijek postoje mogućnosti:

- uključjenja u postrojbe civilne zaštite opće i specijalističke namjene,
- uključjenja u rad pričuvnog dijela Državne intervencijske postrojbe civilne zaštite koje su osnovane kao operativna snaga MUP-a. Sukladno afinitetima i mogućnostima možete se osposobiti za spašavanje iz ruševina, spašavanje i radove na vodi te pružanje logističke i tehničke potpore,
- prema mjestu stanovanja djelovati kao povjerenik civilne zaštite,
- djelovanja u organizaciji crvenog križa,
- uključjenja u rad dobrovoljnih vatrogasnih društava,
- uključjenje u rad i Hrvatske gorske službe spašavanja.

Sve navedene organizacije djeluju na temelju svojih zakona i imaju ustrojene procedure rada. Sve osobe koje se prema svojim sklonostima prijave i postanu njihovi članovi, prolaze određene edukacije, dobivaju zaštitnu opremu, prepoznatljive odore i obilježja. Djelovanje unutar organizacije podrazumijeva i osiguranje u slučaju nesretnog događaja. Volonteri crvenog križa će u svom mjestu stanovanja obavljati rad na terenu i prikupljanje humanitarne pomoći, pripadnici postrojbe civilne zaštite opće namjene i dobrovoljni vatrogasci će izrađivati improvizirane nasipe itd.

Prevenција je i uklanjanje nepravilnosti

O svim uočenim nepravilnostima, građani mogu konzultirati:

- za problematiku zaštite od požara, Inspekciju Ministarstva unutarnjih poslova – zaštita od požara i eksplozija,
- za onemogućen pristup građevini uslijed parkiranih vozila: Ministarstvo unutarnjih poslova-nadležna policijska postaja,
- za problematiku postavljenih znakova evakuacije i obavijesti o uzbunjivanju: Ministarstvo unutarnjih poslova – Ravnateljstvo civilne zaštite (po županijskim središtima)

Kontakte sa svim navedenim službama lako je ostvariti telefonom i elektroničkom poštom, a podaci za kontakt se nalaze na web stranici Ministarstva unutarnjih poslova – Ravnateljstva civilne zaštite: <https://civilna-zastita.gov.hr/kontakti/84>

Postupanje s osobama s invaliditetom

Pri postupanju s osobama s invaliditetom uvijek prvo pitajte je li osobi kojoj želite pomoći potrebna vaša pomoć - nemojte samo pretpostavljati da joj je pomoć potrebna. Dopustite osobi da vam kaže kako joj najbolje možete pomoći s njenim ograničenjima kao i s opremom koju koristi.

Preporučujemo osobama s invaliditetom:

- obzirom da u određenim situacijama pružanje pomoći od strane neke druge osobe ili žurne službe neće biti moguće, napravite vlastiti plan za izvanredne događaje u skladu s vlastitim sposobnostima i ograničenjima,
- imajte pripremljenu torbu (ruksak) s opremom i stvarima za izvanredne događaje i držite ga na lako dostupnom mjestu,
- budite spremni dati jasne informacije interventnim službama o vašim mogućnostima i potrebama,
- imajte blizu sebe list s informacijama o osobi s invaliditetom u slučaju da niste ili nećete biti u mogućnosti pružiti informacije o sebi

List s informacijama o osobi s invaliditetom

Ime i prezime	
Datum rođenja, OIB, MBO	
Prebivalište, adresa, kakav je pristup građevini i stanu	
Boravište, adresa, kakav je pristup građevini i stanu	
Obrazovanje i zvanje	
Zaposlenje	
Invaliditet	
Ograničenje aktivnosti/funkcije	
Poteškoće	
Oštećenje zdravlja/stupanj ograničenja	
Kontakt osobe/broj telefona	
Kontakt osobe/broj telefona	
Lijekovi koje koristim/doze	
Lijekovi koje koristim/doze	
Alergije	
Pomagala koja koristim	
Krvna grupa	
Liječnik obiteljske medicine/telefon	
Datum zadnje izmjene podataka	
Napomena:	

Upute za postupanje za osobe s invaliditetom u hitnim situacijama – smjernice i brošure:
[Ravnateljstvo civilne zaštite - Upute za građane \(gov.hr\)](#)

Postupci prije i nakon nesreće

Neke nesreće se mogu dogoditi vrlo naglo (primjerice potres), dok neke prijetnje možemo predvidjeti na temelju procjene određenih čimbenika. Postoje procjene na temelju kojih predviđamo poplave ili šumske požare. Postupanje prije ili nakon nesreće se uvijek obavlja po prioritetima. Na prvom mjestu su uglavnom provedbe evakuacija s nekog područja i spašavanje ljudi i životinja. Evakuacije se provode i u slučaju prijetnje ukoliko se širi šumski požar prema naselju ili postoji procjena da će doći do poplavlivanja nekog područja. Sljedeći je prioritet spašavanje imovine i okoliša. Nakon što smo na odgovarajući način zbrinuli ljude i životinje, spašava se imovina i okoliš, uklanjaju se posljedice, sprječava se eskalacija nesreće, odnosno nastoji se stabilizirati stanje.

Najveći broj nesreća sanirat će ovlaštene službe u općini i gradu. Tu se misli na žurne službe (vatrogasci, hitna pomoć, policija, HGSS) i nadležne komunalne službe koje će obavljati svoje svakodnevne zadaće. Žurne službe imaju zakonske ovlasti angažirati i neke specijalističke službe i tvrtke. Na taj način može se angažirati građevinska mehanizacija, robne zalihe, obaviti žurna opskrba potrebnim materijalom i proizvodima, opskrba vodom i hranom ili uspostava šatorskog naselja.

Određeni broj izvanrednih događaja zahtijeva i veći angažman svih žurnih i komunalnih službi općine i grada. To se događa kod većih nesreća, ali i kod elementarnih nepogoda. Ukoliko događaj svojim posljedicama eskalira, planski se angažiraju žurne i komunalne službe iz susjednih općina i gradova. Ukoliko to nije dovoljno, prema Planu djelovanja se angažira pomoć iz cijele županije i ostalih susjednih županija. Ukoliko potrebe prerastu sposobnosti lokalnih resursa, slijedi angažman sustava civilne zaštite iz cijele zemlje, a po potrebi može se zatražiti i međunarodna pomoć. Sve te procedure i način rada razrađeni su planovima djelovanja CZ i podzakonskim propisima.

Veći problemi nastaju kod naglih nesreća koje nastaju brzo i ugrožavaju ljude i okoliš na većem području. Ukoliko je prisutan i treći bitan čimbenik – stradale osobe, događaj postaje jako složen. Složeni scenariji nastaju nakon potresa, većih požara i eksplozija u urbanoj sredini, pri istjecanju opasne (otrovne) tvari ili padu zrakoplova na naseljeno mjesto. Nagle nesreće nose sa sobom neke dobro poznate učinke: paniku, stihijsko postupanje, nije moguće stupiti u kontakt sa žurnom službom, prekide u komunikaciji, a u okolini je veći broj stradalih ljudi. Tada može biti naglašen i privremeni nedostatak ključnih resursa: stručnih ljudi, opreme, tehnike, vode, hrane itd. Nedostatak resursa nakon složenog događaja nastaje i u najbogatijim državama, međutim to mora trajati što kraće. Zato se planovima razrađuju scenariji i načini organiziranog postupanja.

Kod naglih nesreća važe dva pravila: postupanje po prioritetima i stabilizacija situacije, ukoliko je to moguće. Kad se govori o prioritetima, već smo naveli da se prvo nastoji pomoći najugroženijima. To su ozlijeđeni, osobe koje se ne mogu evakuirati, nepokretne osobe, djeca, stariji i nemoćni.

7. POVEZNICE NA OSNOVNE UPUTE ZA POSTUPANJE U SLUČAJU IZVANREDNIH DOGAĐAJA

U načelu svaki građanin dužan je brinuti se za svoju osobnu sigurnost i zaštitu te provoditi mjere osobne i uzajamne zaštite i sudjelovati u aktivnostima sustava civilne zaštite. Pod mjerama osobne i uzajamne zaštite podrazumijevaju se osobito: samopomoć i prva pomoć, premještanje osoba, zbrinjavanje djece, bolesnih i nemoćnih osoba i pripadnika drugih ranjivih skupina, kao i druge mjere civilne zaštite koje ne trpe odgodu, a koje se provode po nalogu nadležnog stožera civilne zaštite i povjerenika civilne zaštite, uključujući i prisilnu evakuaciju kao preventivnu mjeru koja se poduzima radi umanjivanja mogućih posljedica velike nesreće i katastrofe.

U nastavku slijede popisi on-line brošura i letaka s uputama za postupanje koji se nalaze na stranicama Ravnateljstva civilne zaštite.

Popis on-line brošura i letaka:

- Klizište
- Poplava
- Potres
- Epidemije i pandemije
- Suša
- Požar

- Ekstremne temperature
- Onečišćenje mora
- Industrijske nesreće
- Snijeg i led
- Bolesti bilja
- Nuklearne i radiološke nesreće

Brošure i letci se nalaze na web stranici Ravnateljstva civilne zaštite:

[Ravnateljstvo civilne zaštite - Upute za građane \(gov.hr\)](http://www.rz.hr)

8. PRIPREMA OBITELJI ZA IZVANREDNI DOGAĐAJ

Razgovarajte u obiteljskom krugu oko pripreme za izvanredni događaj. Takav događaj ponekad može biti i nestanak električne energije, zastoj dizala i nemogućnost izlaska iz njega ili neki drugi već spomenuti događaj. Važno ja da se djeca ne uplaše već kod samog razgovora o takvom događaju.

Nekoliko savjeta:

- planirajte unaprijed što možete napraviti u slučaju nesreće,
- korisni savjeti nalaze se i u brošurama i letcima (navedeni su izvori, web stranice),
- postupajte sukladno savjetima iz brošura na način da ne ugrožavate sigurnost sebe, obitelji i ostalih ljudi u blizini,
- podijelite obaveze u slučaju nesreće na sve ukućane,
- upoznajte djecu s mogućim opasnostima i kako zatražiti pomoć na brojeve 112, 192, 193, 194.
- pripremite sve ukućane za situaciju evakuacije iz vlastitog doma,
- definirajte unaprijed s ukućanima gdje ćete se naći u slučaju da se razdvojite tijekom evakuacije,
- mjesto okupljanja mora biti sigurno i dobro poznato svim članovima obitelji,
- ako je to moguće, slušajte radio ili gledajte televizijski program jer ćete tamo čuti službene informacije i upute, a na taj način se štitite od glasina koje mogu biti i zlonamjerne,
- ako ste s obitelji na odmoru (pogotovo u inozemstvu), obavezno se upoznajte s putevima evakuacije (iz građevine, kampa i slično) te kome i na koji telefonski broj ćete se obratiti za pomoć,
- nastojte uvijek ostati smireni u slučaju izvanrednog događaja i na eventualno agresivno ponašanje pojedinaca nemojte reagirati na isti način, djelujte tako da smirujete situaciju.

Obratite pozornost na to da je ovisno o događaju moguće i sljedeće:

- prekid Interneta i mobilne telefonije,
- prekid emitiranja radijskog i televizijskog programa,
- prekid opskrbe energentima i vodom,
- panično postupanje i kolektivni stres većeg broja ljudi,
- agresivna postupanja pojedinaca,
- žurne službe su pretrpane pozivima građana i kasne u dolasku na mjesto događaja,
- širenje dezinformacija i zlonamjernih glasina.

Najosnovniji sadržaj torbe za izvanredne događaje

Situacije poput potresa, poplava ili požara, ponekad je nemoguće izbjeći. Međutim, moguće je biti pripremljen za njih. Dobra priprema podrazumijeva planiranje i poduzimanje konkretnih koraka koje je moguće učiniti unaprijed. To je recept za uspješno nošenje s bilo kojom izvanrednom situacijom. Popis s najpotrebnijim predmetima treba biti na dostupnom mjestu.

Savjetujemo ovaj podsjetnik za najosnovniji sadržaj torbe:

- voda i suha nekvarljiva hrana,
- hrana za djecu, pelene, odjeća, igračke,
- topla odjeća i obuća, kabanica,
- osobni dokumenti, ključevi, novac (sitniji apoeni),
- potrepštine za higijenu,
- kutija za prvu pomoć, repelent, lijekovi, zdravstvena iskaznica i medicinska dokumentacija,
- svjetiljka, nož, upaljač, šibice, svijeće, zviždaljka, blok i olovka,
- list s informacijama o osobi s invaliditetom,
- radioprijemnik s baterijama, mobitel i punjač,
- napunjeni prijenosni punjač (power bank),
- hrana, voda i oprema za kućnog ljubimca,
- deka, vreća za spavanje i gumeni ili PVC podmetač.

Na kraju

Zahvaljujemo vam ukoliko ste pročitali ove upute, već i samim povećanjem svijesti o rizicima u vašoj okolini i načinu djelovanja, postigli smo određeni cilj. Pozivamo vas da se zajedno s nama uključite u djelovanje na neki od načina koji smo naveli, budući da tako zajednički stvaramo sigurnije i otpornije društvo.

Ministarstvo unutarnjih poslova
Ravnateljstvo civilne zaštite

